

Види речень за метою висловлювання

Розповідні речення

Висловлюють повідомлення, розповідають про щось.

У руці Аліса тримала крихітний золотий ключик.

Питальні речення

Висловлюють запитання.

Чи можу я увійти в ці двері?

Спонукальні речення

Висловлюють спонукання до дії.

Випий мене!
З'їж мене!

- 1 Прочитай речення. У якому з них розповідається про щось? У якому запитується? Яке речення спонукає до дії?

Білий Кролик дістав із кишені годинник. Чи я спізнююся?
Біжи до кролячої нори!

- Які це речення за метою висловлювання?
- Перебудуй речення: перше — у спонукання до дії, друге — у розповідь, третє — у запитання. Запиши речення.

Білий Кролик дістав із кишені годинник.

Чи я спізнююся?

Біжи до кролячої нори!

- 3 Казка. Реальне і вигадане. Автор. Місце і час подій. Характеристика персонажів. Художні засоби.

Зверни увагу! Перед читанням, щоб краще зрозуміти текст, покажи на лінійці 1 дюйм. Це 2 см 54 мм. Читаючи про довжини в дюймах, намагайся їх перевести в сантиметри, щоб зрозуміти, які перетворення довелося витримати героїні.

АЛІСА У ДИВОКРАЇ (Уривок, скорочено)

Аліса нудьгувала на березі річки зі своєю сестрою і побачила Білого Кролика. Він тримав у лапці кишеньковий годинник і дуже поспішав. Аліса забігає за ним у кролячу нору, падає в неї і опиняється в залі з безліччю замкнених дверей.

Аліса нашттовхнулася на маленький триногий столик, весь із суцільного скла. На ньому не було нічого, окрім крихітного золотого ключика, й Алісі відразу спало на думку, що це, мабуть, ключ від якихось дверей. Але він не підходив до жодних дверей. Раптом вона побачила маленьку завісочку, яку не помітила спочатку, за нею — дверцята заввишки

з п'ятнадцять дюймів. Вона засунула ключика в замок, і він підійшов!

Дверцята відчинилися у вузенький прохід, мало що більший за мійшачу нору. Аліса стала навколішки й побачила в глибині дивовижний сад. І так їй закортіло вибратися з цього темного коридору між оті барвисті квітники та прохолодні водограї! Проте у дверцята не пролазила навіть її голова.

«А якби й пролізла, — подумала бідолашна Аліса, — то який у тому сенс? Кому потрібна голова без плечей. Якби ж то я могла складатися, як підзорна труба! Я напевно склалася б, аби лиш знати, з якого кінця почати».

Аліса повернулася до столика, сподіваючись знайти інший ключ чи інструкцію для тих, хто хоче скластися, як підзорна труба.

- Про що ти дізнався/дізналася? Чому Аліса вирішила відчинити крихітні дверцята? Як це можна зробити? Що буде далі?

Цього разу на столику вона побачила маленьку пляшечку. «Раніше її точно не було», — подумала Аліса. До пляшечки був прив'язаний папірець із написом: «Випий мене». Коли тобі пропонують «Випий мене» — це, звісно, чудово, але Аліса не збиралася діяти збпалу.

— Ні, — сказала вона собі, — спочатку я гляну, чи не написано тут «Отрута».

Бачте, вона читала кілька гарних історій про дітей, які або попеклися, або потрапили в пазури диких звірів чи в які інші халепи — і все через те, що не хотіли пам'ятати простих порад своїх друзів, які, скажімо, застерігали, що коли довго тримати розжарену кочергү, то вона попече долоні, і що коли сильно чикнути ножом по пальцю, то неодмінно піде кров. А ще вона ніколи не забувала, що коли налитися з пляшечки з позначкою «Отрута», то з цього майже напевно нічого доброго не вийде, рано чи пізно.

Проте на цій пляшечці такого напису не було, тож Аліса таки відважилася з неї надсьорбнути. Виявилось, що це доволі смачно (як пиріг із вишнями, заварний крем, ананас, смажена індичка, іриски й гарячі грінки разом узяті), й Аліса випила все.

— Цікаве відчуття! — мовила Аліса. — Здається, я стягуюсь, як підзорна труба.

- Що трапилося з Алісою, коли вона випила напій з пляшечки? Як ти гадаєш, що буде далі?

І справді: тепер вона заледве сягала десяти дюймів і аж проясніла на думку, що такий зріст дасть їй нарешті змогу пройти крізь дверцята в той чарівний садок. Та, про всяк випадок, вона перечекала ще кілька хвилин, аби мати певність, що більше не зменшується (це й досі її трохи бентежило).

Упевнившись, що з нею нічого більше не діється, вона вирішила мерщій податися до саду. Бідна Аліса!.. Біля дверцят вона зрозуміла, що забула золотого ключика, а коли повернулася до столика, то зрозуміла, що тепер до ключика їй не дотягнутися. Вона навіть спробувала вилізти вгору по ніжці, але ніжка була заслизька. Натомившись від мърних зусиль, дівчинка сіла й заплакала.

— Годі! Сльозами тут не допоможеш! — сказала вона сама собі. — Раджу тобі зараз же перестати!

Зазвичай Аліса давала собі непогані поради (хоча й рідко до них прислухалася), а подіколи картала себе аж до сліз. Аж ось її погляд упав на невеличку скляну скриньку під столом: вона відкрила її й побачила там малесеньке тістечко, на якому красувалися викладені смородинками слова: «З'ІЖ МЕНЕ».

— А що ж, і з'їм! І коли від того побільшаю, то дістану ключа, а здрібню ще дужче, то просунуся під дверцятами. Так чи інак, а в садок я потраплю однаково.

Притиснувши долоню до маківки голови, щоб відчувати, в якому напрямку

росте, Аліса, на превеликий свій подив, виявила, що зріст її не змінився. Тож вона відкусила ще шматочок і незабаром доїла все тістечко.

— Все дивасніше й дивасніше! — вигукнула Аліса (з великого дива вона раптом забула, як правильно говорити). — Тепер я розтягуюсь, наче найбільша у світі підзорна труба! До побачення, ноги! (Бо ніг своїх вона вже майже не бачила — так хутко вони віддалялися).

- Що трапилося з Алісою, коли вона з'їла тістечко? Як ти гадаєш, що буде далі?

Що було далі? Аліса взяла ключик зі столика, але оскільки стала знову великою, не змогла пройти у дверцята саду. Раптом вона побачила Білого Кролика, який, як завжди, поспішав. Він злякався Алісу, кинув на підлогу білі рукавички і віяло. Аліса взяла віяло і почала обмахуватися ним. І знову стала зменшуватися. А потім пішла в дивовижний сад.

*За Льюїсом Керролом
Переклад Валентина Корнієнка*

- Що з уривка тебе здивувало найбільше? Чому?
- Перекажи уривок, уживаючи подані слова.

Спочатку

Потім

Тоді

Нарешті

- Прочитай питальні речення, наголошуючи на виділених словах, які виділено. Чи однакові за змістом ці запитання? Що змінюється?

Аліса знайшла крихітний золотий ключик? Так, ...

Аліса **знайшла** крихітний золотий ключик? Так, ...

Аліса знайшла крихітний золотий **ключик**? Так, ...

Аліса знайшла **крихітний** золотий ключик? Так, ...

- 4 Прочитай речення. Чи змінюється зміст речення, якщо змінювати порядок слів у реченні? Яке речення «зайве»? Чому? Спиши одне речення на вибір.

На столі Аліса побачила тістечко.
Аліса тістечко побачила на столі.
Тістечко побачило Алісу на столі.

- Установи зв'язок між словами у реченні, яке ти виписав/виписала.